כג. האם גם באילן שייך שתפסיק רשות עני באמצע?

בפירות האילן לא תמצא שבאת רשות עני באמצע, שאין לקט ופרט באילן (רע"ב ד"ה אם באת).

כד. היתה סאה תבואה עקורה וסאה שאינה עקורה, באיזה אופן אינה שכחה?

מה שאמרנו שאינה שכחה הוא דוקא בשכח שניהם, אבל אם שכח עקורה ולא שכח שאינה עקורה, היתה שאינה עקורה מצלת על העקורה שאצלה (מ"ט, רע"ב ד"ה עקורה).

משנה י'

כה. באיזה סוג קצירה אין שכחה, ומדוע?

תבואה שקצרה בעודה לחה כדי להאכיל לבהמה, או שקצרה כדי לאסור בה עומרים אחרים, וכן שומין שלקטן כדי לאגוד בהן שומים אחרים, אין בהם שכחה (מ"י, רע"ב ד"ה שנתנה - ד"ה אגודי), והטעם, שכל אלו נחשבים שעדיין לא היה להם גמר מלאכה, ודבר שלא היה לו גמר מלאכה אין לו שכחה כמבואר סוף פרק חמישי (מלאכ"ש).

כו. אגודות השום והבצלים, האם יש בהם שכחה, ומדוע?

דרך שומין ובצלים שעושים מהן אגודות קטנות וחוזרים ואוגדים בחמש או שש מאלו הקטנות לאגודה אחת, ואם שכח את אותן האגודות הקטנות, אינן שכחה, משום שהוא כמעמר למקום שאינו גמר מלאכה, שמבואר סוף פרק חמישי שאינם שכחה (מ"י, רע"ב ד"ה ואגודות).

כז. האם שייך שכחה בדברים הטמונים בארץ כגון בצלים?

כל הטמונים בארץ, דהיינו דבר שהנאכל ממנו הוא טמון תחת הקרקע, כמו הצנון והבצל והשום והלפת והלוף, לדעת רבי יהודה אין להם שכחה, שנאמר שדך, מה שדה בגלוי אף כל בגלוי, פרט לטמון (מ"י, רע"ב ד"ה רבי יהודה). וחכמים אומרים שיש שכחה אף למינים הטמונים, ומה שדרש רבי יהודה מהמקרא של שדך, אומרים חכמים שכתוב שדך דמשמע גלוי, וכתוב קצירך דמשמע נמי גלוי, הרי זה מיעוט אחר מיעוט, ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות, ומרבים את הטמון (שם, רע"ב ד"ה וחכמים). ואין הלכה כרבי יהודה (רע"ב שם).

משנה י"א

כח. הקוצר או מעמר בלילה, האם יש לו שכחה?

הקוצר בלילה או מעמר, יש לו שכחה (מי"א).

כט. הסומא שקצר או עימר, האם יש לו שכחה?

הסומא שקצר או עימר, בין ביום בין בלילה יש לו שכחה (מי"א, רע"ב ד"ה והסומא).

ל. היה מתכוין ללקט את הגסים, האם יש שכחה בדקים, ומה דין הגסים ששכח?

אם היה מתכוין ליטול את הגס הגס, אין לו שכחה אפילו לדקין (מי"א, רע"ב ד"ה אם היה). דהיינו בודאי דלא מיבעיא דלגסים אין שכחה, אלא אפילו לדקים אין שכחה (עיין תוי"ט ד"ה ליטול, תפא"י, מלאכ"ש), וכן מבואר בירושלמי (שם). ולדעת הרא"ש דוקא ברקים אין שכחה, כיון שלא נתכוין להם, אבל בגסים יש שכחה (מלאכ"ש).

לא. התנה בשעת הקצירה שיטול את מה שישכח, האם מועיל תנאו?

אם אמר, הרי אני קוצר על מנת שמה שאני שוכח אני אטול, יש לו שכחה (מי"א), מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה, והמתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל (רע"ב ד"ה על מנת).

פרק שביעי

כל זית

משנה א'

א. האם יש שכחה בזיתים?

במשנה מבואר שיש שכחה לזיתים, ודעת רבי יוסי בסיפא שאין שכחה לזיתים, ולדעה אחת בירושלמי רבי יוסי סובר שאין בכלל שכחה לזיתים, ששכחה בזיתים לומדים מגזירה שוה מעומר, ורבי יוסי לא סובר גזירה שוה זו. אמנם לסברא שניה שם גם לרבי יוסי יש שכחה בזיתים, ומה שאמר במשנתינו שאין שכחה לזיתים, הוא על הזמן שבא אדרינוס קיסר והחריב את כל הארץ ולא היו זיתים מצויין, שמחמת חשיבותם הרי הם ניכרים לעצמם ואין בהם שכחה, אבל בזמן שזיתים מצויין מודה רבי יוסי דיש שכחה לזיתים (מ"א, רע"ב ד"ה רבי יוסי, ועיין בביאור הגר"א בשנות אליהו).

ב. שכח למסוק זית, האם ובאיזה אופן אינו נחשב שכחה?

אמרה תורה, ושכחת עומר בשדה, עומר שאתה שוכחו לעולם, יצא עומר שאתה זוכרו לאחר זמן שאינו שכחה (רע"ב ד"ה כל זית). ולכן כל זית שניכר לעצמו, כגון שיש לו שם בשדה לעצמו, ושכחו, אינו שכחה (מ"א).

ג. מה נחשב שיש לזית שם בשדה לעצמו?

אם יש לו שם מחמת שמו או מעשיו או מקומו (מ"א).

ד. מה הוא שם שיש לו מחמת שמו?

זית שיש לו שם בשדה אפילו כזית הנטופה בשעתו, דהיינו שעל שם שהוא נוטף שמן קראו לו נטופה, אף על פי שאינו נוטף בכל שנה, הואיל והעלו לו שם זה על שהוא נוטף בשעתו, אם שכחו אינו שכחה (מ"א, רע"ב ד"ה כזית הנטופה, ועיין בתורעק"א אות ע'). וכן אם קראוהו שפכוני, על שם שזיתיו שופכים שמן הרבה, או בישני, על שם שהוא מבייש כל שאר אילנות מרוב השמן שיוצא ממנו יותר מחביריו, אין בו שכחה (מ"א, רע"ב ד"ה שופכני וד"ה בישני).

ה. מה הוא שם שיש לו מחמת מעשיו?

כגון שהיה זית שהיה עושה זיתים מרובים, ובזה היה ניכר מכל אילנות שבשדה (מ"א, רע"ב ד"ה שהוא עושה).

ו. מה הוא שם שיש לו מחמת מקומו?

כגון שהיה עומד בצד הגת או בצד הפירצה, ובזה היה ניכר מכל אילנות שבשדה (מ"א).

ז. האם יש אופן שאף לזית נטופה או בישני וכיו"ב יש שכחה?

מי שהיו כל זיתיו נטופה או שופכני או בישני יש להם שכחה (רע"ב ד"ה רבי יוסי).

ח. כמה אילנות הרי הם שכחה בזיתים וכמה לא?

בסתם זיתים שנים שכחה, ושלשה אינן שכחה (מ"א), והוא כדעת בית הלל בפ"ו מ"ה ששני עמרים שכחה שלשה אינם שכחה, אבל לדעת בית שמאי שם שלשה שכחה וארבעה אינם שכחה (רע"ב ד"ה שנים).

משנה ב'

ט. זית שנמצא עומד בין שלש שורות של שני מלבנים ושכחו, האם נקרא שכחה, ומדוע?

היו שלש שורות של אילני זיתים ובין שורה ראשונה לשניה ערוגה מרובעת, וכן בין שורה שניה לשלישית, ושכח אילן אמצעי שבשורה האמצעית, אינה שכחה, שהאילנות שסביביו הסתירוהו, והרי זה דומה למה ששנינו לעיל חפוהו בקש או עמדו עניים בנגדו אינו שכחה (מ"ב, רע"ב ד"ה שלש).

י. באיזה זית לא שייך שכחה אף שאין לו שם מיוחד?

זית שיש בו סאתים ושכחו, אינו שכחה (מ"ב).